

STUDIU DE CAZ PRIVIND RESTAURAREA UNEI ICOANE LIPOVENEȘTI

DIANA MIREA*

Icoanele de Școală Rusească sunt extrem de diverse dacă ne referim atât la tipologia lor, la iconografia prezentată și nu în ultimul rând la structura lor materială. Cunoașterea lor este importantă pentru stabilirea unei metodologii corecte de restaurare, ținând cont că fiecare este un caz unic cu particularități specifice.

În acest studiu prezentăm cazul unei icoane lipovenești cvadripartite de secol XIX aparținând Muzeului Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea. Lucrată în tempera pe lemn de esență tare¹. Lucrarea este pictată în stil caracteristic icoanelor de școală rusească cu personaje miniaturale fin conturate de o mână sigură și culori vii pe un fond argintiu. Suprafața pictată este împărțită în 4 registre partea centrală fiind ocupată de Iisus Cristos răstignit. Registrele superioare sunt ocupate de Maica Domnului cu Pruncul și de Sfântul Nicolae iar registrele inferioare de Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru, fiecare dintre ei respectând întru totul indicațiile canoanelor bisericești. Referindu-ne la aspectul cromatic trebuie menționat că autorul a folosit foarte multe nuanțe de ocr, ocr roșu, verde sau negru.

Lucrarea, aflată într-o stare de conservare precară a ajuns în laboratorul de restaurare având pe verso depuneri slab aderente și aderente, eroziuni, pete de diverse proveniențe, zgârieturi, fisuri și depozite de ceară, deformări tangențiale datorate variației factorilor de microclimat, deformări ce au cauzat ieșirea traverselor din locul lor obișnuit, acestea pierzându-se de-a lungul timpului.

La nivelul stratului pictural se puteau observa diverse lacune ce se datorează fluctuațiilor de microclimat, fenomenului de decoeziune dar și factorului uman, exfolieri datorate uscării și deformării tangențiale a lemnului și fluctuațiilor de microclimat, urme datorate unor zgârieturi, cracluri, praf, depuneri superficiale, depuneri aderente datorate folosirii în cult și condițiilor de

---

* Muzeul Județean „Aurel Sacerdoțeanu” Vâlcea, Râmnicu Vâlcea.

¹ Dimensiuni: L: 31 cm, l: 26,5 cm, g: 2cm.

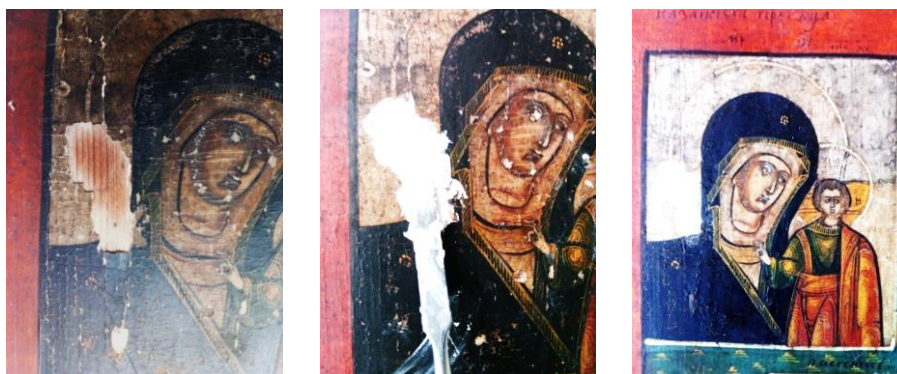
păstrare neadecvate, depozite și urme de ceară, picături de diverse alte proveniențe.

Pentru diagnosticarea stării de conservare și stabilirea metodologiei de restaurare obiectul a fost observat atât cu ochiul liber cât și cu lupa, în lumină directă și razantă. S-au efectuat mai multe teste vizând refacerea adeziunii stratului de culoare la suport. Consolidarea la cald cu clei de pește 9% alternând presa caldă cu presa rece a oferit cele mai bune rezultate. De asemenea s-au făcut o serie de teste de curățare în urma cărora s-a stabilit ca îndepărtarea depunerilor aderente de pe suprafața picturală să se facă cu hidroxid de potasiu în soluție de 4%, iar acolo unde e nevoie, un amestec de hidroxid de potasiu 4% și soluția III, cunoscută în restaurare, în cantități egale.

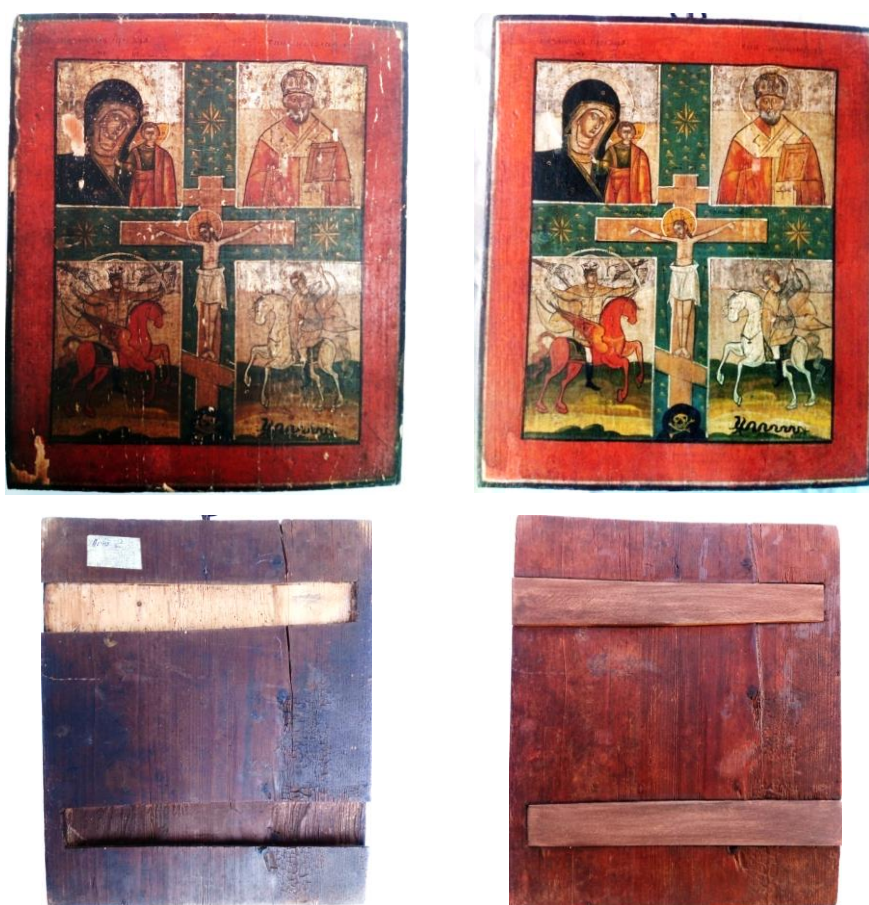
După cercetarea detaliată a suprafeței picturale operațiunile de conservare – restaurare au debutat prin desprăfuirea cu ajutorul unei pensule late și cu păr moale fără a atinge zonele cu strat de culoare sensibil (solziri, desprinderi sub formă de acoperiș, etc). Asigurarea cu foiță japoneză s-a făcut cu ajutorul unui clei de pește în concentrație mică pensulat de la mijloc spre exteriorul hârtiei. În zonele afectate, refacerea coeziunii și adeziunii stratului de culoare la suport s-a făcut prin metoda condensului alternând presa caldă cu presa rece. Degresarea lacunelor s-a făcut cu o soluție apoasă.

Completarea stratificată a stratului pictural s-a făcut prin obturarea orificiilor de zbor cu chit de rumeguș (clei de pește 9%, rumeguș și conservant) și aplicarea ulterioară a laptelui de chit și a chitului (clei de pește 9 % în amestec cu carbonat de calciu). Trebuie menționat faptul că cea mai importată provocare pe care am întâlnit-o în timpul aplicării metodologiei de restaurare pe această icoană a fost îndepărtarea depunerilor aderente, pictura având depuneri aderente și slab aderente punctuale sub formă de aglomerări și dispunere diversă. Pe lângă acestea trebuie să amintim foița metalică extrem de sensibilă.

Toate acestea au transformat curățarea într-o operațiune punctuală în funcție de suprafață. Integrarea cromatică a fost efectuată în tehnicile velatura pentru eroziuni, rittoco pentru lacune mici tratteggio pentru lacunele mai mari, un ton mai deschis și o tentă mai rece. S-au folosit pensule subțiri și acuarele. Protejarea finală a suprafeței s-a făcut prin vernisare cu verni de damar 12% + ceară 1% ca plastifiant aplicat prin pensulare și egalizat îndelung.

Detalii din timpul restaurării.

Icoana Cvadripartită înainte și după restaurare.

Pe verso desprăfuirea s-a făcut cu o pensulă lată și moale. Biocidarea cu caracter preventiv s-a făcut prin pensularea cu Per-xil 10 și etanșezarea ulterioară într-o folie de plastic pentru 10 zile. După o curățare prealabilă a spațiului aferent cu o soluție apoasă restauratorul lemn a înlocuit traversele care lipseau cu unele din lemn de mesteacăn de dimensiuni potrivite. Fisurile au fost obturate cu un amestec de clei de pește 9% și rumeguș. În urma mai multor teste îndepărtarea depunerilor aderente s-a făcut cu o soluție de apă alcoolizată 20%. Integrarea cromatică s-a făcut în tehnica velatura cu ajutorul unor pensule și a unor băituri în nuanțe apropiate.

Îndepărtarea depunerilor aderente și fixarea suprafeței picturale a recuperat imaginile păstrate fragmentar iar completarea stratifică a lacunelor și integrarea cromatică a ajutat la restabilirea unității potențiale a spațiului și, prin urmare, la o mai bună citire a imaginii. Lucrarea a fost prin urmare salvată și dacă se vor respecta recomandările de conservare în domeniu va mai rezista o bună bucată de timp.

Bibliografie

- BRANDI, CEZARE, *Teoria restaurării*, Ed. Meridiane, București, 1996.
CENNINI, CENNINO, *Tratat de pictură*, București, Ed. Meridiane, 1977.
ISTUDOR, IOAN, *Noțiuni de chimia picturii*, Ediția a II-a, Ed. ACS, București, 2011.
KNUT, NICOLAS, *The restoration of paintings*, Ed. Könemann, Germania, 1999.
USPENSKY, LEONID, LOSSKY, VLADIMIR, *Călăuzi în lumea icoanei*, Ed. Sophia, București, 2011.

CASE STUDY ON RESTAURATION OF AN LIPOVENIAN ICON

Abstract

The icons on wood of Russian School inspiration present a wide typological and iconographic diversity, but also a very complex group of issues concerning their material structure as well as the types of degradation causes by a myriad of factors. Each icon is a unique case with distinct set of problems.

The study details the methodology of the preservation and restoration of an Russian School wooden quadripartite icon, property of Vâlcea Contry Museum "Aurelian Sacerdoțeanu".